

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Кафедра міжнародних відносин та журналістики

Рада молодих учених

**ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та
історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»**

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

**II Всеукраїнська науково-практична
Інтернет-конференція
молодих учених та студентів**

м. Київ, Україна, 1 грудня 2022 р.

Київ

2022

МОМОТ Н. М.

к. філол. наук, доцент, проф. кафедри міжнародних відносин
та журналістики,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,

м. Київ,

NeMo-web@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-1054-4517> :

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС «НАРИСІВ З ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ» Є. МАЛАНЮКА

Постановка проблеми та актуальність. Творча спадщина Є. Маланюка постає не тільки як унікальна поезія, а й привертає увагу глибоким осмисленням різного роду явищ у його есеїстиці. Ця теза стосується насамперед репрезентативності літературних, історичних, культурологічних, політичних та суспільних тем його публіцистики, зокрема «Книги спостережень» у двох томах [1]. Власне ця «Книга...» сама по собі вже охоплює різноманітну тематику, дає розуміння теоретико-літературної концепції Маланюка. З-поміж есеїв, що входять до цієї праці, помітно вирізняються «Нариси з історії нашої культури».

Метою статті є аналіз есеїстики Маланюка культурологічного спрямування, дослідження естетичних засад національної культури українського народу за матеріалами його «Нарисів з історії нашої культури».

Виклад основного матеріалу. «Нариси з історії нашої культури» вперше вийшли друком окремим виданням 1954 року (Нью-Йорк) [2]. Маланюк постійно виявляв інтерес до дослідження етносу українського народу, вивчав українську ментальність та різноманітний її прояв, зокрема, з погляду культурології й історії, літератури та мистецтва, історичних і суспільних впливів. Він намагався досягнути ментальну картину українства, осмислити глибокі проблеми, що сягали глибини віків ще еллінської доби, проводив лінії перетину цивілізацій, розвиток яких вплинув на історичну долю України. «Історіософічна концепція Євгена Маланюка дає нам відчуття

нашої загубленої передісторії. З паралелі Україна-Еллада він виводить систему подібностей, що пов'язують ментальність нашого народу з давньогрецьким розумінням життя, краси, добра, справедливості, глибоким почуттям моралі» [3]. Маланюк висловив власне бачення та розуміння української культури, часом він саме поняття культури прирівнював до геокультури, оскільки це більш всеохопне явище, здатне демонструвати процеси різних епох на маргінесі культур. Він аналізував чинники формування України, її автохонного населення, був переконаним, що корені зродження української цивілізації сягають VII ст. до Р.Х. та належали до ареалу Еллади доби Античності. Дослідник вважав, як він про це зазначає у «Нарисах», що Україна територіально склала північну частину держави, від якої сформувалися римська й західноєвропейська цивілізації. За історичними даними, на узбережжі Чорного моря були грецькі колонії, які, на думку Маланюка, безперечно вплинули на розвиток української культури, залишили свій відбиток у ментальній духовності українства. Аналізуючи минуле й, відповідно, прогножуючи майбутнє, есеїст виокремлює у центрі українця як людину-воїна, що постійно знаходиться у процесі боротьби за власну державність. Протягом усього нарису простежується думка державницької національної ідеї.

Є. Маланюк у своїх «Нарисах» змальовує характеристики ментальності українця, дає роздуми щодо ролі особистості у долі держави, а також робить висновки про динаміку в процесі розвитку національної культури, простежує окремі культурні явища, які впливали на ці процеси. Автор зазначав, що українцям надважливо пізнати самого себе. Такий сковородинівський підхід концептуально важливий у кожную добу. Й сьогодні актуальність цих думок є очевидною. Маланюк змальовує конкретні історичні постаті, чин яких відчув на собі, до прикладу полковника УНР Мешковського. На цих взірцевих особистостях він демонструє українця-воїна як уособлення козацького вільнолюбного духу – ментального українця, який володіє силою духу. Першоосновою у всіх культурних процесах Маланюк бачить вплив

фольклору як прояв глибоко внутрішнього етнічного пласту, в якому лежить наша духовність. Відчуття краси він також визначає як особливу рису української еллінської ментальності. У спостереженнях є аналіз впливу народних пісень, переказів, легенд, мотивів та символів, що сформували духовний світ українства. Маланюк продовжив дослідження М. Зерова, Д. Донцова та інших, вказуючи на те, що Україна органічно приналежна до Європи, дух якої наскрізно відчувається в українській культурі. Він, як і Д. Донцов, був переконаний, що найголовніше завдання – знищити менталітет раба в українській духовності, героїка якої мала безліч прикладів в історії та культурі.

Загалом Є. Маланюк постає як інтерпретатор не тільки української, а й світової культури, оскільки постійно проводить паралелі з іншими культурологічними проблемами світового порядку, щоб глибоко та цілісно дати картину історії культури українського народу. Естетичні аналогії допомагають системно розкрити історіософську логіку міркувань есеїста, який вправно вибудовує геокультурну та геостратегічну картину світу, в якій Україна займає провідне місце. На зламі тих культур, свідком яких став автор, він розкрив внутрішній духовний потенціал, що дає можливість збагнути роль інстинкту самозбереження, закладеного у свідомості справжнього українця – представника національної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маланюк Є. Книга спостережень. Київ: Атіка. 1995. 235 с.
2. Маланюк. Є. Нариси з історії нашої культури. Нью-Йорк: ООЧСУ та СУМА. 1954. 80 с.
3. Нога М.А. Творчість Євгена Маланюка: етноментальний аспект. URL: http://odrodzenie.org.ua/2003-6/konf/04_2005/noga.pdf (дата звернення: 27.11.2022).